

TANEHISA OTABE

Ideja “unutrašnje forme” i njezina transformacija

Pojam “unutrašnje forme” potječe od utemeljitelja tzv. neoplatonizma, Plotina, i imao je odlučujući utjecaj na estetičku teoriju od renesanse do 18. stoljeća. Lessingova pretpostavka “Rafaela bez ruku” u *Emilia Galotti* (1772) utjelovljuje ideal neoplatoničkog umjetnika, koji stvara putem čiste duhovne koncepcije, neoskrvnljen od materijalnog svijeta. Doduše, predstava slikara koji ne slika očituje specifičnu problematiku neoplatoničkog shvaćanja umjetnosti. U 19. i 20 stoljeću na različite se načine postavlja u pitanje neoplatonička teza da unutrašnja forma (odnosno koncipiranje) prethodi formi na tijelu (odnosno u proizvodnji). Tako npr. Konrad Fiedler zastupa tezu da se unutrašnja koncepcija upotpunjuje tek kad se realizira u konkretnoj materiji. Ipak, “industrijsko oblikovanje forme” u 20. st., koje poklanja prioritet koncipiranju nasuprot proizvodnji, može se opisati kao, ako i neželjeni, potomak neoplatonizma. Nadalje, Duchampovo *ready made* na ironičan način svjedoči o preživljavanju neoplatoničkog shvaćanja umjetnosti u 20. st., utoliko što zanemaruje stvaranje rukama jednako kao i materijal, te povrh toga postavlja industrijske masovne proizvode kao umjetnička djela.

KLJUČNE RIJEČI: Dematerijaliziranje, duh i slovo, forma na tijelu, fragment, *habitus*, industrijsko oblikovanje forme, prirodno oponašanje, Rafael bez ruku, *ready made*, unutrašnja forma.

TANEHISA OTABE

The Idea of “Inner Form” and Its Transformation

The idea of “inner form” originates from Plotin, the founder of the so-called Neoplatonism, and had a decisive influence on aesthetic theory from Renaissance to the 18th century. Lessing’s assumption of “Raphael without hands” in *Emilia Galotti* (1772) embodies the ideal of Neoplatonist artist, who creates with his purely mental conception, untainted by the material world. Admittedly, the image of a painter who doesn’t paint reflects the specific problematic nature of Neoplatonist conception of art. The 19th and 20th centuries saw the Neoplatonist thesis that inner form (i.e. conceptualisation) precedes form on body (i.e. production) challenged in many ways. For example, Konrad Fiedler advances the thesis that inner conception is finalised only when it is realised in some concrete matter. Nevertheless, 20th century “industrial design”, which puts conceptualisation before production, may still be described as a descendant of Neoplatonism, albeit an undesired one. Furthermore, by neglecting creation with hands as well as the material and thereby representing industrial mass products as works of art, Duchamp’s *ready made* ironically testifies to the survival of Neoplatonist conception of art in the 20th century.

KEY WORDS: Dematerialisation, form on body, fragment, *habitus*, industrial design, inner form, natural imitation, Rafael without hands, *ready made*, spirit and letter.

MATTHIAS FLATSCHER

Sadašnjost na putu ranog novovjekovlja. Različiti pogledi Ernsta Cassirera i Martina Heideggera na Descartesa

Temeljem različitih pozivanja Ernsta Cassirera i Martina Heideggera na Descartesa treba ukazati s jedne strane na razlike između idejno-povijesnog i fenomenološkog pristupa a s druge na divergentno razumijevanje povijesti, znanosti i subjektiviteta. Cassirer i Heidegger suglasni su da je kartezijansko mišljenje temeljno za naše današnje samorazumijevanje, u kojemu čovjek fungira kao autonomni subjekt, jednako kao i sadašnje shvaćanje stvarnosti, u kojem se biće analizira pomoću modernih prirodnih znanosti. Ipak, razlike se manifestiraju u izlaganjima te nove slike čovjeka i svijeta, koja odstupaju jedna od drugih. Dok Heidegger u uspostavljanju čovjeka kao subjekta pokušava ustvrditi korijen postojećih odnosa moći i implicitni znanstveni diskurs, koji naposljetku iz tog područja isključuje sve što se ne može matematički verificirati, Cassirer polaže akcent na izobrazbu individualnosti i autonomije ljudskoga uma. U sukcesivnom samooslobođenju čovjeka uočava on temeljni princip antropološkog ideala. Od Descartesa, a poglavito od prosvjetiteljstva, čovjeka se smatra samosvrhom; on može zrelo određivati svoje djelovanje, no mora na sebe preuzeti i odgovornost za njega. Ta epistemološka i etička načela tvore za Cassirera pravi fundament naše kulture. Za njega se moderni napredak ne ulijeva neizbježno u vladajući subjektivizam, budući da za pogrešan razvoj u 20. st. nisu odgovorni naslijeđeni modeli čovjeka i stvarnosti, nego prezir modernih načela poput individualnosti, slobode i racionalnosti.

KLJUČNE RIJEČI: Cassirer, Descartes, Heidegger, idejnopovijesni/fenomenologijski pristup, *mathesis universalis*, povijest, prirodne znanosti, problemsko-povijesno mišljenje, subjekt.

MATTHIAS FLATSCHER

The Present under the Spell of Early New Age Differences between Ernst Cassirer and Martin Heidegger with Reference to Descartes

Concerning the differences between Ernst Cassirer and Martin Heidegger with reference to Descartes one must point out their different ideological-historical and phenomenological approach on the one hand and on the other hand their diverging understanding of history, science and subjectivity. Cassirer and Heidegger agree that Cartesian thought is fundamental to both the contemporary understanding of the self in which man features as an autonomous subject and the contemporary understanding of reality in which being is analysed with the help of modern science. Nevertheless, differences are manifest in the diverging representation

of the new image of man and the world. While Heidegger in the revolt of man as subject seeks to get at the root of the existing dominant power relations and the implicit scientific discourse that ultimately excludes from that scope all that cannot be mathematically verified, Cassirer emphasises the nurturing of individuality and autonomy of the human mind. In man's successive self-liberation he sees the fundamental principle of anthropological ideal. From Descartes onward, and in particular from the Age of Enlightenment, man has been considered as an end in himself; he may maturely decide on his action, but he must also assume responsibility for it. According to Cassirer, these epistemological and ethical principles constitute the real foundation of our culture. According to him, modern-day progress does not necessarily flow into dominating subjectivism, since responsibility for the wrongful developments of the 20th century does not lie with the inherited models of man and reality, but rather with the disregard of the modern principles such as individuality, freedom and rationality.

KEY WORDS: Cassirer, Descartes, Heidegger, history, ideological-historical/phenomenological approach, *mathesis universalis*, natural sciences, problem-historical thinking, subject.

GEORG STENGER

Koliko je aktualno Heideggerovo Pismo o humanizmu?

Nasuprot mnogim pokušajima da se Heideggerovo mišljenje vrati u tradiciju anti-humanizma, želio bih u poglavitom osvrtu na njegovo *Pismo o humanizmu* izložiti da je Heidegger, prolazeći klasične koncepte humanizma, nabacio jedno novo i produbljenije razumijevanje humanizma. Heideggerov misaoni put, ovdje ocrtan u dotičnim markantnim točkama, – usprkos mnogim kritičkim propitivanjima i prigovorima – svojom filozofijskom dikcijom kao i uvijek zavodi također i time što je otvorio misaoni prostor s onu stranu dihotomija teorije i prakse, spoznaje i djelovanja, logike i etike, mišljenja i iskustva, koji danas istina rastuće dobiva na aktualnosti, ali zbog prvenstveno normativno inducirana i/ili deskriptivno postavljena stila mišljenja ponajčešće promašuje dimenziju koju je otvorio Heidegger. Pa ipak ostaje za pitati može li se s Heideggerovim misaonim pokušajem dospjeti do jednog “razgovora između svjetova”, u kojem se radi o budućnosti ljudskoga susreta, a time o “interkulturalno usidrenu humanizmu”. Zacijelo je Heidegger naišao na granice istočnoazijskoga mišljenja, no činilo mu se da još nije moguće “plodno sučeljavanje” između zapadno-europskog i (istočno)azijskog mišljenja, kojemu ne bi pripadalo samo shvaćanje “temeljnih riječi, nego prije toga shvaćanje “temeljnih iskustava”.

KLJUČNE RIJEČI: Fenomenologija, globalno mišljenje, Heidegger, humanizam, istočna Azija, konkreativno događanje, mišljenje i djelovanje, Nishida, pre-vođenje, zgoda (događaj).

GEORG STENGER

How Relevant to the Present Is Heidegger's *Letter on Humanism*?

Contrary to many attempts to place Heidegger's thought back in the tradition of antihumanism, the author points out with particular reference to the *Letter on Humanism* that Heidegger, by passing through the classical concepts of humanism, hinted at a new and more profound understanding of humanism. In spite of having been subjected to a lot of critical questioning and criticism, the additional lure of Heidegger's thought-path – shown herein with reference to the indicated outstanding points – with its philosophical diction lies in the fact that it opened the space for thought beyond the dichotomies of theory and practice, cognition and action, logic and ethics, thought and experience, which is becoming increasingly relevant for the present time, but which primarily because of the normatively induced and/or descriptively established thought style in most cases misses the dimension opened by Heidegger. The question still remains as to whether by way of Heidegger's thought's attempt one can arrive at a "conversation between worlds", which is about the future of human encounter and consequently about the "interculturally anchored humanism". Heidegger must have arrived at the boundaries of east-Asian thought, but he did not believe that a "fruitful interface" between west-European and (east) Asian thought – one that would not entail only an understanding of "fundamental words" but primarily of "fundamental experiences" – was possible yet.

KEY WORDS: Appropriative event, con-creative event, East Asia, global thinking, Heidegger, humanism, Nishida, phenomenology, thought *and* action, trans-lating.

ANNAMARIA LOSSI

"Od ničega naprijed": razmišljanja na tragu Nietzscheova razumijevanja nihilizma

Namjera autorice je pokazati ono ništa nihilizma kao pokretačku silu "metafizičkom" nazvane povijesti zapadnjačkog mišljenja. U svrhu razjašnjenja te teze za polazišne točke uzimaju se dva tumačenja nihilizma u novijoj stručnoj literaturi: shvaćanje nihilizma kao "diferencije" i kao "prevladavanja". Shvaćanje nihilizma kao prevladavanja daje povoda za obuhvatnije razjašnjenje Nietzscheove interpretacije nihilizma. Autorica se oslanja s jedne strane na Heideggerovo shvaćanje nihilizma i metafizike, prema kojemu se nihilizam ne može odijeliti od metafizike. Ujedno pokušava iznova formulirati pitanje o ničemu: u kojoj mjeri se ništa može fenomenološki razumjeti kao onaj destruktivni proces, koji metafiziku u njezinim stalno se izmjenjujućim maskama očituje *kao* metafiziku, tj. kao interpretativnu strukturu koja stalno izlazi na vidjelo u povijesti. Ništa se pritom pokazuje kao metafizička "pretpostavka" stvaralačke snage čovjeka i stvarnosti uopće.

KLJUČNE RIJEČI: Metafizika, ništa, Nietzsche, nihilizam, prevrednovanje, stvaralačka snaga.

ANNAMARIA LOSSI

“From Nothing Onwards”: Thoughts Following up on Nietzsche’s Understanding of Nihilism

The author sets out to present the Nothing of nihilism as the driving force behind the history of Western thought referred to as “metaphysics”. The starting points for clarifying the thesis are found in two interpretations of nihilism in the more recent scholarly literature: the understanding of nihilism as “differentiation” and as “overcoming”. The understanding of nihilism as overcoming calls for a broader examination of Nietzsche’s interpretation of nihilism. On the one hand, the author relies on Heidegger’s understanding of nihilism and metaphysics, according to which nihilism cannot be separated from metaphysics. At the same time, she seeks to re-formulate the question about Nothing: to what extent can Nothing be phenomenologically understood as the destructive process that reflects metaphysics in its continuously changing guises *as* metaphysics, i.e. as the interpretative structure that continues to emerge throughout history. The Nothing thereby shows itself as a metaphysical “prerequisite” for man’s creative power and reality *as* such.

KEY WORDS: Creative power, metaphysics, Nietzsche, nihilism, Nothing, re-evaluation.

MICHAEL STEINMANN

Radikalna modernost kod Derride i Nietzschea

U prilogu se diskutira jedan od kasnijih tekstova Jacquesa Derride. Tekst dopušta interpretirati Derridu kao mislioca uznapredovale moderne. Sistematski je moguće modernu čitati kroz figuru prevladavanja, koja se može razumjeti u smislu napretka kao i restauracije. Derridino pitanje glasi: kako se može očuvati potencijal slobode prevladavanja, a da se ne podlegne teleologiji koja leži u njemu? Odgovor se nadaje u pojmu budućnosti, koja se kao ono jednostavno neovladljivo ne može više situirati ni u jednoj povijesti. No, propada Derridin pokušaj da tu neovladljivu budućnost normativno ispuni u osloncu na Kantovu praktičku filozofiju i legitimira je kao formu uma. Pojam ostaje prazan, kako se može pokazati u razgraničenju spram Nietzschea. U Nietzscheovu pojmu nadčovjeka nabacuje se moderna kao budućnost, koja je oslobađa prisile povijesti. Nietzsche reflektira figuru prevladavanja, a da je ne osiromašuje poput Derride.

KLJUČNE RIJEČI: Budućnost, moderna, nadčovjek, nihilizam, ono bezuvjetno, povijest, prevladavanje, teleologija, um.

MICHAEL STEINMANN

Radical Modernism in Derrida and Nietzsche

The paper discusses one of the later texts by Jacques Derrida. The text allows Derrida to be interpreted as a thinker of advanced modernity. Systematically it is possible to read modernity via the image of overcoming, which may be understood both in the sense of progress and restoration. The question Derrida asks is this: how can the potential of freedom to overcome be preserved without succumbing to teleology that informs it? The answer lies in the notion of future, which as the simply uncontrollable cannot be situated in any history. However, Derrida's attempt to normatively fill the uncontrollable future by relying on Kant's practical philosophy and legitimise it as a form of the mind fails. The notion remains empty, as can be shown by setting the boundary against Nietzsche. Nietzsche's notion of *Übermensch* hints at modernity as a future that liberates it from the pressure of history. Nietzsche reflects the figure of overcoming without impoverishing it the way Derrida does.

KEY WORDS: Future, history, mind, modernity, nihilism, overcoming, teleology, the unconditional, *Übermensch*.